

Atatürk şeýle diýipdi, ýöne...

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 23 января, 2025

Atatürk şeýle diýipdi, ýöne... ATATÜRK ŞEÝLE DIÝIPDI, ÝÖNE...

Söýgüli okyjylarym, «hassa adam» bolan Osmanly soňky ýyllaryna çenli din döwleti boldy we taryhyň çaňly sahypalaryna siňdi gitdi. Imperiýany perdäniň aňyrsyndanam bolsa dolandyranlaryň köpüsi, hususanam welaýatlarda, etraplarda we oba ýerlerinde ymamlar, tarykat şeýhleri we olary müritleridi.

Döwlet dini düzgünlere laýyklykda dolandyrylardy.

Her ýerde tekgeler, zawiýalar, medreseler, şeýhler, tarykatlar we olaryň müritleri bardy. Olaryň barsy-da halkyň daban azabyndan din eksplutasiýasy arkaly gün görerdiler.

Hususan medresede okaýanlar, ol ýerlerde ýatyp-turýanlar harby gulluga alynmazdy!

Harby gullukdan gaçmak üçin iň amatly ýol ýa medreseleriň birine, ýa-da tarykatlaryň birine sümölmekdi.

Soňra orta Mustapa Kemal Atatürk çykdy, basybalyjylaryň golastyna düşen watanymyzy azat etdi, täze döwlet gurdy...

* * *

1925-nji ýylyň 30-njy awgusty... Atatürk Kastamonuda halka ýüzlenýär:

«Jenaplar we eý millet! Şuny bek ýadyňyzda saklaň: Türkiýe respublikasy şeýhleriň, derwüşleriň, müritleriň we terkidünýäleriň ýurdy bolup bilmez. **Iň dogry we iň hakyky**

tarykat – medeniýet tarykatydyr...»

Aradan bary-ýogy üç aý geçipdi...

30-njy noýabr güni mejlisde kabul edilen öwrülşik hakyndaky kanun arkaly tekgeleriň, zawiýalaryň we medreseleriň ýapylmagy makul bilindi, käbir ünwanlary ulanmak gadagan edildi.

Gadagan edilenleriň arasynda şular bardy:

Tarykatlar, şeýhlik, derwüşlik, müritlik, dädelik, seýitlik, çelebilik, emirlik, halyflyk, palçylyk, jadygöýlük, tebipçilik, dogma-tilsimçilik we bulara degişli ulanylýan her dürli ünwanlardyr geýilýän egin-eşikler.

Metjitden başga ýerde saryk, jüpbe (don) we ş.m. gadagandy...

Aradan ýyllar geçdi, Atatürk Allanyň rehmetine gowuşdy...

Emma din täjirliginiňem, din eksplutasiýasynyňam soňuna sogan ekiliberenokdy.

Çünki iň uly gazanç hem şu ikisinde bardy!

Orta kezzap şeýhler, toslama tarykatlar we müritler çykdy.

Emma hasam beteri, din täjirligi we din eksplutasiýasy arkaly saýlawlarda sesleri öz tarapyna çekýän syýasatçylar döredi.

Olaram häzirem biziň aramyzda halt-halt ylgap öz dünýäliklerini gurmagyň yggynda.

* * *

Tijaniler ýaly käbir tarykatlaryň ömri gysga boldy.

Emma köpüsi häzirem ýaşaýar: şeýhleri bar, birgiden müritleri bar.

Türkiýäniň çar künjünde bularyň nokatlary, obalary, mülkleri, söwda nokatlary, hassahanalary, mekdepleri, ýokary okuw jaýlary we hatda gazetleri, telewizion ýaýlymlary bar.

* * *

Wagtyň geçmegi bilen biziň metbugatymyzam özgerdi...

Teleýaýlymlar döredi...

Dinçi däl metbugat serişdeleriniň başlyklaram din täjirlerini ekrana çykarmagyň we gazet sahypalarynda ýer bermegiň girdejilidigijini we has köp tomaşaçydyr okyjyny öz tarapyna

çekýändigini gördüler...

Bular teleýaýlymlarda çykyş edip, bolara-da-bolmaza-da goşulmaga başlady.

Jüpbeli Ahmetler, jüpbesiz Mehmetler we ş.m-ler!

Bir gün gelyär: biri-birleriniň üstüme heňkirýärler, ýene bir gün gelyär: ýaraşyp, dost bolan bolýarlar!

Käbirleri aç-açan hereket etmekden gaça durýar, köpçüligi perdäniň aňyrsyndan dolandyrmagy amatly görýär.

Häzir olaryň hemmesiniň elinde milliardlarça pul oýnaýar.

Biçäre pakyr-pukara müritleriň bolsa olary süýdi bilen ekläp-saklaýan sygyryň emjeginden tapawutly ýerleri ýok!

Bu boýunça nijeme ýyllar öň öwrülşik kanunlary çykan, bu kanunlar konstitusiýada birin-birin agzalýar, öwrülşik kanunlaryny ýatyrmak ýa-da üýtgetmek gadagan edilen. Kanuna seredýän bir barmy özi!

Türk metbugatynyň, aýratynam häkimiýete gulluk edýän bölegi indi bu hojalara hyzmat edýär, hojalaram häkimiýete...

Bu ýagdaý olary hem meşhurlaşdyrýar, hemem girdejilerini artdyrýar.

Prezidentiň özi resmi çykyşlaryny metjit münberinden edýän bolsa, halaýygyň garşysyna geçip başy tahýaly arapça dogalar okaýan bolsa, ondan soňkulary özüňiz pikir ediberiň!

Türkiýede bolup geçýänlere syn etdigimçe elmydama diýen ýaly bir zady oýuma getirýärim we aýdýaryn:

«Atatürk hakykatdanam beýik ynsan ekeni. Ol türk jemgyýetini diýseň gowy tanapdye we ädilmesi gerek ädimleri şoňa laýyklyklyk ädipdir.»

Ýokarda-da agzalan şu sözüne ýene bir gezek serediň:

«Iň dogry we iň hakyky tarykat – medeniýet tarykatydyr.»

Birem ekranlarda we gazet sahypalarynda her gün çykyş edýän jüpbeli tarykat şeyhlerini we olaryň goldawçylaryny görýäris.

Aslynda ekranda görünýän şeyh ependiler aýsbergiň suwuň ýüzüne çykan ýokarky bölegi. Bu ýokarky bölek kiçijik!

Esasy agramy aýsbergiň aşagynda...

Olar özlerini aýan etmeýärler, sutranyň aňyrsyndan hereket edýärler.

Pul diýeniň olaryň üstüne siliň suwy deýin eňterilýär.

Döwleti aslynda şolar dolandyryýar.

Häkimiýetiň özi olaryň emrinde we hyzmatynda.

Tarykat-jemagat-syýasat-söwda dördüsi sözüň doly manasyndaky hakyky ýeňilmez armada!

Durman işleýärler.

Emin ÇÖLAŞAN.

«SÖZCÜ» gazetini, 30.09.2020 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW. Publisistika